

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

ЗП 1.3.01 «Риторика»

№04 Богослов'я

№ 041 Бакалавр богослов'я.

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від 12 жовтня 2020 р.

1. Дані про розробника дисципліни

Прізвище, ім'я, по батькові розробника	Андрєєва Олена Валентинівна
Старший викладач	Магістр. Учитель російської мови та літератури.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 04 Богослов'я	Нормативна	
Загальна кількість годин 90 – д. в. 75 – з. в.	Спеціальність 041 Богослов'я	Рік підготовки	
	Освітня програма Бакалавр богослов'я.	2-й	2-й
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 4 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		21 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		44 год.	64 год.
		Вид контролю: залік	

3. Мета дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Риторика» - підвищити рівень мовленнєвої культури студентів, сформувати комунікативну компетенцію, спонукати їх до активної мовно-творчої діяльності українською мовою.

Передумови для вивчення дисципліни: ділова українська мова, українська мова та основи академічного письма, практикум з української мови, вступ до слов'янської філології з основами наукових досліджень.

Інтегральна компетентність	Здатність використовувати отримані знання, уміння й навички для власного особистісного зростання та ефективного лідерського служіння.
Загальні компетентності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу 2. Здатність до критичного мислення 3. Здатність до самоаналізу 4. Здатність до ділового спілкування, комунікативними техніками професійного спілкування. 5. Здатність до дотримання вимог і правил комунікативної культури

<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • базові поняття курсу (красномовство, риторика, ораторське мистецтво, комунікативна компетенція тощо); • сутність і походження красномовства як науки, основні етапи розвитку риторичних знань; • Основні вимоги до вибору теми, формулювання назви, структури ораторської мови, форми викладу матеріалу; • Сучасні мовні, соціокультурні, риторичні відомості, необхідні для формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця (види спілкування, вербальні та невербальні засоби комунікації, комунікативні бар'єри тощо). <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Продукувати тексти різних жанрів ефективно використовувати їх в процесі виголошення промови; • володіти стратегіями і тактиками мовної поведінки в різних формах і видах комунікації (письмові, усні форми і жанри мовлення; монологічний, діалогічний, полілогічний різновиди мовлення); • володіти методикою підготовки до успішного виступу; • використовувати риторичні уміння, необхідні для успішної комунікації в різноманітних сферах (побутовій, правовій, науковій, політичній тощо)
---	--

4. Міждисциплінарні зв'язки:

Сучасна українська літературна мова, історія української літературної мови, культура мовлення тощо.

5. Програма навчальної дисципліни «Риторика»

ТЕМА 1. Вступ. Красномовство як наука і навчальна дисципліна. Поняття про красномовство. Основоположні розділи класичного красномовства (інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція). Зв'язок красномовства з іншими науками (логіка, філософія, психологія, мовознавство, стилістика, акторське мистецтво, літературознавство, етика, естетика, психолінгвістика, фізіологія та ін.). Красномовство в житті сучасної людини.

ТЕМА 2. Історія світового красномовства: античність. Демократія як передумова розвитку ораторського мистецтва. Перікл як політик і оратор. Софісти в історії риторики: Горгій, Лісій, Коракс, Ісократ. Ораторська майстерність Демосфена.

Риторика Сократа і Платона. Аристотель як теоретик риторики. Особливості елліністичної риторики. Ораторське мистецтво Давнього Риму. Цицерон в історії ораторського мистецтва. Квінтіліан в історії римської риторики.

ТЕМА 3. Історія світового красномовства: українське ораторське мистецтво.

Найдавніші пам'ятки красномовства. «Велесова книга». Розвиток красномовства в Київській Русі. Два стилі ораторської прози Київської Русі. «Повчання дітям» Володимира Мономаха. «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона. Проповіді Кирила Турівського. Відомий київський проповідник Клим Смолятич. Розвиток ораторського мистецтва в Україні XIV-XVI ст. Розвиток проповідництва. Григорій Цамблак. Кирило Транквіліон- Савровецький. Станіслав Оріховський. Послання як жанр красномовства. Іван Вишенський. Латинськомовна українська риторична спадщина XVII - на початку XVIII ст. Феофан Прокопович як теоретик ораторського мистецтва. Українська ораторська проза XVII-XVIII ст. Зародження риторичної науки давньою українською мовою. Йоаннікій Галятовський. Риторика в Україні XVIII - на початку XX ст. Українське проповідництво. Григорій Сковорода. Церковне проповідництво. Іван Франко як оратор. Відродження українського риторичного вчення на початку XX ст. Посібники Д. Загула та В. Домбровського.

ТЕМА 4. Види і жанри красномовства. Судове (юридичне) красномовство. Дебати. Судова промова. Прокурорська промова. Адвокатська промова. Репліка. Академічне красномовство. Наукова доповідь. Наукове повідомлення. Наукова лекція. Науково- популярна (публічна) лекція. Реферат. Виступ. Бесіда. Політичне красномовство. Політична промова. Доповідь. Виступ. Інформація. Огляд. Бесіда. Церковне красномовство (гомілетика). Катехізація. Проповідь (проповідь-розповідь, проповідь-слово, проповідь-повчання, бесіда-тлумачення). Суспільно-побутове красномовство. Епідейктичне (урочисте) красномовство. Ювілейна промова. Привітальне слово. Застільне слово (тост). Надгробне (поминальне) слово. Діалогічне красномовство. Еристика. Дискусія. Полеміка. Диспут. Дебати.

ТЕМА 5. Структура ораторського твору. Вибір теми. Чинники успіху теми (основні інтереси аудиторії, групові інтереси аудиторії, актуальні інтереси аудиторії, конкретні інтереси аудиторії, новизна теми, конфлікт). Складання плану (простий, складний, цитатний). Збирання матеріалу (власний і чужий досвід). Робота над

вступом (афоризм, епіграф), основною частиною. Міркування. Висновки, їх типи. Риторичний елегантний фінал. Підсумковий доцільний фінал. Композиція промови. Основні типи композиційної побудови тексту: лінійна, спіральна, кільцева. Способи інтеграції тексту. Когезія. Ретроспекція.

Проспекція. Запис промови. Розмітка тексту знаками партитури (рядкові, нарядкові, підрядкові). Тренування.

ТЕМА 6. Логічне, емоційне та художнє у виступі оратора. Логіка як метод переконання аудиторії. Закони логіки (тотожності, протиріччя, виключеного третього, достатньої підстави). Основні види логічних помилок (підміна тези, недоведена основа доказу, визначення невідомого через інше невідоме, подання визначення через заперечення, коло в доказі, неврахування полісемії слова та ін.). Емоційні моменти промови. Мистецтво сполучати логічне та емоційне. Поняття про художній образ. Звуковий рівень ораторського тексту. Лексичний рівень ораторського тексту. Граматичний рівень ораторського тексту. Стилістичний рівень ораторського тексту.

ТЕМА 7. Основні поняття, категорії та закони комунікації. Мовна й комунікативна компетенції мовців. Спілкування як діяльність. Типи спілкування. Форми мовленнєвого спілкування. Компоненти комунікації: адресант, адресат, повідомлення, комунікативний шум, канал комунікації, фільтри, зворотний зв'язок, контекст і ситуація. Засоби комунікації. Основні закони спілкування. Стратегія мовленнєвого спілкування, її складові. Комунікативна тактика. Комунікативні девіації. Гендерні аспекти спілкування.

ТЕМА 8. Культура мовлення оратора. Поняття культури мови та культури мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення. Основні помилки-порушення культури мовлення. Шляхи підвищення особистої культури мовлення. Комунікативна професіограма фахівця. Зміст та структура комунікативної культури філолога. Культура спілкування як вимір культури міжособистісних стосунків. Вигляд оратора. Імідж оратора. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

6. Тематика практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.в.	Кількість годин з.в.
1	Вступ. Красномовство як наука, навчальна дисципліна і мистецтво	4	4
2	Історія світового красномовства: античність	4	4
3	Історія світового красномовства: українське ораторське мистецтво	2	2

4	Види і жанри красномовства	2	2
	Структура ораторського твору	2	2
5	Логічне, емоційне та художнє у виступі оратора	2	2
6	Основні поняття, категорії та закони комунікації	2	2
7	Культура мовлення оратора	4	4
8	Разом	22	22

7. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.в.	Кількість годин з.в.
1	Написати есе на теми: Красномовство у навчальному процесі. Риторика в сучасних засобах масової інформації.	5	5
2	Написати есе на теми: Неориторика (Р.Варт, Х.Перельман, К.Варга). Дейл Карнегі як пропагандист нового бачення особливостей сучасного ораторського мистецтва.	5	5
3	Написати реферат на тему: «Слово о законе и благодати» митрополита Іларіона як зразок ранньоукраїнської риторики.	5	5
4	Риторичні ознаки послань Івана Вишенського. Риторична спадщина Іоанікія Г алятовського. Ораторська діяльність Григорія Сковороди. Риторика в Києво-Могилянській академії. Риторичне вчення Феофана Прокоповича.	5	5
	Підготувати зразки таких жанрів красномовства: прокурорська промова, адвокатська промова, проповідь, політичний огляд, застільне слово, поминальне слово.	5	5
5	Законспектувати інформацію такого змісту: вигляд оратора; імідж оратора; шарм оратора; вихід до слухачів; погляд оратора; жестикуляція; механічні, ілюстративні та емоційні жести; голос; техніка дихання і техніка мовлення; місце промови.	5	5
6	Законспектувати інформацію такого змісту: основні види логічних помилок (підміна тези, недоведена основа доказу, визначення невідомого через інше невідоме, подання визначення через заперечення, коло в доказі, неврахування полісемії слова та ін.).	5	5

7	Законспектувати інформацію такого змісту: мовна й комунікативна компетенції мовців; спілкування як діяльність; типи спілкування; форми мовленнєвого спілкування; компоненти комунікації; засоби комунікації; основні закони спілкування; стратегія мовленнєвого спілкування, її складові; комунікативна тактика; комунікативні девіації.	5	5
	Разом	40	40

8. Індивідуальні завдання

Тематика індивідуальних завдань

Підготуйте до виголошення промову на одну із запропонованих тем (10-12 хв.):

1. Красномовство у вихованні особистості.
2. Мій ідеал красномовства.
3. Красномовство в повсякденному житті (аналіз і критика досвіду).
4. Сучасні українські промовці й оратори (на вибір).
5. Зовнішній і внутрішній образ оратора-професіонала.
6. Книга в житті сучасного студента.
7. Найкорисніша для мене навчальна дисципліна. Вимоги до оформлення:

текст повинен бути набраний на комп'ютері, обсяг - 5-10 сторінок, шрифт TimesNewRoman14, параметри сторінки: зверху, знизу - 2,5, зліва - 3, справа - 1,5.

Промова має містити вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел.

Промова виголошується публічно українською мовою. Аналіз здійснюється викладачем і аудиторією.

9. Вимоги викладача

При вивченні дисципліни «Риторика» необхідно спиратися на конспекти та рекомендовану основну та допоміжну літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії. Від студента очікується: - регулярне відвідування занять (відвідування контрольних заходів є обов'язковим); - явка на заняття без запізнення; - систематичне засвоєння навчального матеріалу; - якісна підготовка виступів на семінарських заняттях, активна участь в обговоренні дискусійних питань; - своєчасне

звітування про результати самостійної роботи; - відпрацювання пропущених семінарських занять; - дотримання норм академічної доброчесності.

Дотримання норм академічної доброчесності є загальною вимогою для студентів ТХІ. Згідно з «Положенням про академічну доброчесність», в Таврійському християнському інституті» категорично заборонено списування і плагіат. У разі виявлення факту порушення студент отримує незадовільну оцінку і повинен повторно скласти екзамен або виконати завдання. При повторних порушеннях, беручи до уваги моральний аспект проблеми, до студента можуть бути застосовані дисциплінарні заходи

10. Студентам з особливими потребами

Студенти, що претендують на врахування їхніх особливих навчальних потреб, повинні заздалегідь повідомити про це секретаря навчального відділу, надавши відповідну медичну документацію.

11. Види контролю і система накопичення балів

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий семестровий форми контролю. Також передбачено контроль засвоєння навчального матеріалу, винесеного на самостійну роботу. Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться в формі оцінювання виступів та участі у обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях. Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного іспиту під час екзаменаційної сесії (4-й семестр); термін можна дізнатися з графіку навчального процесу. Обсяг навчального матеріалу, який виноситься на іспит, відповідає робочій програмі дисципліни (див. пункт 4). Для допуску до семестрового екзамену студент має набрати за семестр не менше 20 балів з 50 максимально можливих.

	Види контрольного заходу	Кількість контрольн. заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Виступ на семінарському занятті	11	0-3	0-33
2	Участь у дискусії на семінарському занятті	11	0-1	0-11
3	Перевірка готовності допрактичного заняття	8	2	16
3	Виконання практичної роботи	9	1	9
4	Контрольне тестування за вивченим матеріалом 1 та 2 розділів (письмово)	1	25	25
5	Індивідуальне письмове завдання	1	6	6
6	Залік			

	Разом			100
--	--------------	--	--	-----

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Форми поточного контролю: *семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання.*

Форми проміжного контролю: *модульна контрольна робота.*

Форма підсумкового контролю: *залік.*

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою		Мін. бал	Макс. бал	Шкала ECTS
недиференційована шкала	диференційована шкала			
Зараховано	Відмінно	90	100	A
	Добре	82	89	B
		74	81	C
	Задовільно	64	73	D
60		63	E	
Не зараховано	Незадовільно	35	59	F
		0	34	F

Питання до заліку

1. Риторика як наука та навчальна дисципліна. Закони риторики.
2. Мовленнєва діяльність. Функціональні стилі мовлення. Різновиди публічних промов.
3. Підготовка промови. Створення концепції та стратегії.
4. Розробка тактики промови.
5. Техніки ефективного переконання.
6. Мовленнєві засоби спілкування. Техніка мовлення.
7. Невербальні засоби спілкування.
8. Оратор і аудиторія. Проголошення публічної промови.
9. Ділове спілкування у професійній діяльності перекладача. Етика та етикет перекладацької діяльності.
10. Закони класичної риторики
11. «Риторика» Арістотеля
12. Школа софістів і риторична школа
13. Сучасні аспекти красномовства
14. Зв'язок риторики із суспільно-політичною діяльністю

Рекомендовані джерела інформації

Основні джерела

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. - К., 2004. - 342 с.
2. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. - К.: Кондор, 2003. - 264 с.
3. Куньч З. Риторичний словник. - К.: Рідна мова, 1997. - 345 с.

4. Куньч З. Українська риторична термінологія: історія і сучасність: Монографія. - Львів: Вид-во Нац. ун -ту «Львівська політехніка», 2006. - 216 с.
5. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. - 496 с.
6. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. - К.: Вища шк., 2003. - 311 с.
7. Молдован В. В. Судова риторика. - К.: Заповіт, 1996. - 320 с.
8. Олійник О. Б. Риторика. - К.: Кондор, 2009. - 169 с.
9. Риторика загальна та судова / С. Д. Абрамович, В. В. Молдован, М. Ю. Чикарськова. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - 416 с.
10. Сагач Г. М. Риторика. - Вид. 2-е, перероб. і доп. - К.: Видавничий дім „ЮРЕ”, 2000. - 567 с.
11. Сучасна ділова риторика: навч. посіб. / О. Б. Олійник. - К. : Кондор, 2010. - 166 с.
12. Юридична риторика: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник, В. В. Молдован. - К. : Кондор, 2009. - 213 с.

Допоміжні джерела

13. Белякова В. Риторичні фігури в ораторському мистецтві / В. Белякова // Завуч. - 2002. - Жовт. (№ 29). - С.1-16.
14. Бредемайер К. Черная риторика: Власть и магия слова / К. Бредемайер. - М.: АльпинаБизнес Букс, 2005. - 222 с.
15. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія / Національний педагогічний ун-т ім. Михайла Драгоманова / Н. Б. Голуб. - Черкаси: Брама-Україна, 2008. - 400 с.
16. Каньоса П. С. Риторика: навч. посіб. / П. С. Каньоса; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. - Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2011. - 207 с.
17. Коваленко С. М. Сучасна риторика: навч.-практ. посіб. / С. М. Коваленко. - Т.: Мандрівець, 2007. - 184с.
19. Кравець Л. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів / Л. Кравець // Рідні джерела. - 2000. - № 4. - С.12-18.
20. Лузік Е. В., Ільїна Т. В. Риторика: майстерність переконання: Навч. посібник / Е. В. Лузік, Т. В. Ільїна. - К. : НАУ, 2005. - 83 с. 16.
21. Мацько Л. Вітчизняна риторика / Л. Мацько, О. Мацько // Дивослово. - 2002. - № 12. - С.20-25.
22. Мацько Л. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму/ Л. Мацько, О. Мацько // Дивослово. - 2002. - № 1. - С.33-40.
23. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: теорія та практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Олійник. - К.: Кондор, 2009. - 208 с.
24. Олійник О. Б. Прокурорська риторика: підручник для студентів вузів / О. Б. Олійник. - К.: Алерта, 2008. - 304 с.